

MIRCEA PĂCURARIU – UN „MARTOR” AL ISTORIEI, O PREZENȚĂ MEREU VIE ȘI O BOGATĂ MOȘTENIRE PENTRU VIITOR

† GURIE,
Episcopul Devei și al Hunedoarei

Gânduri de recunoștință

Rândurile de față se vor a fi un ecou, care încearcă să surprindă câteva gânduri de smerită recunoștință pentru cel mai important istoric al Bisericii Ortodoxe Române, datorit de Dumnezeu ținuturilor hunedorene. Prin persoana și opera sa, Părintele Profesor Mircea Păcurariu a marcat istoriografia Bisericii, iar dacă gânditorul creștin Petre Țuțea afirma că, „atunci când spui Pavel, spui Mediterana”, *mutatis mutandis* putem afirma, la rândul nostru, că atunci când spui Mircea Păcurariu spui *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*.

Zămislit în sânul unei vechi familii preoțești, tatăl său fiind a cincea generație de slujitori ai Bisericii¹, Părintele Profesor a înțeles, a simțit și a susținut vechile năzuințe ale creștinilor hunedoreni de a înființa o eparhie în județul Hunedoara. Într-un ultim interviu acordat Episcopiei Devei și Hunedoarei în 2019, cu prilejul împlinirii a zece ani de la înființarea tinerei eparhii, părintele a ținut să sublinieze faptul că „județul Hunedoara a dat Ardealului și Bisericii din Ardeal mari luptători pentru apărarea Ortodoxiei. Biserica din Hunedoara merita să fie ridicată la rangul de Episcopie, pentru a-și continua, cu și mai multă putere, lucrarea

¹ <https://www.ulbsibiu.ro/news/in-memori-am-parintele-academician-mircea-pacurariu/> (accesat 08.04.2021).

ei culturală, duhovnicească și misionară”².

Astfel, slujirea mea de arhipăstor al meleagurilor hunedorene, precum și recunoștința mă îndeamnă la un mic popas de reflecție asupra personalității marelui profesor. Preocuparea pentru istorie i-au îndreptat pașii tânărului – pe atunci – fiu de preot, în anul 1951, spre Facultatea de Istorie din Cluj. Datorită „originilor sale nesănătoase” este însă exmatriculat înainte de începutul anului II universitar, în pofida rezultatelor excepționale³. Putem întrezări însă aici Pronia dumnezeiască, cea care îndreaptă în cele din urmă pașii săi spre Institutul teologic de grad universitar din Sibiu. Preocupările sale pentru istorie, dar și înzestrările sale excepționale se vor concretiza în lucrarea de licență cu titlul *Monografia Institutului Teologic Universitar din Sibiu (1811-1956)*, iar mai apoi în teza de doctorat: *Legăturile Bisericii Ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XVI-XVIII*.

Lansându-se într-o asiduă muncă de cercetare științifică, împletită cu slujirea de dascăl (peste patru decenii de activitate didactică) și cu dragostea de neam și Biserică, Părintele își va încununa întreaga sa lucrare cărturărească prin impozanta sinteză privind *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Impresionantă prin bogăția informației, prin volum (trilogie care însumează circa 1.800 de pagini⁴) și prin orizontul problematic, aceasta ni-l dezvăluie pe părintele profesor drept un istoric, având, în egală măsură, capacitatea de a sintetiza coerent mari procese și fenomene derulate de-a lungul deceniilor și a secolelor, dar și înțelepciunea de a clarifica și desluși, cu migală de bijutier, anumite aspecte de amănunt.

² *Episcopia Devei și Hunedoarei – 10 ani de activitate, jertfă și slujire*, film documentar în arhiva Episcopiei Devei și Hunedoarei.

³ <https://www.ulbsibiu.ro/news/in-memoriu-parintele-academician-mircea-pacurariu/> (accesat 08.04.2021).

⁴ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ed. a III-a, vol. I-III, Editura Trinitas, Iași, 2004-2008, 591 + 599 + 604 p.

O istoriografie catehetică și o cateheză istorică

Lăsând însă în seama profesorilor de istorie chestiunile legate de stilul său istoriografic, ceea ce rămâne relevant pentru noi este, folosind exprimarea marelui savant Nicolae Iorga „priveliștea – pe care ne-o oferă întreg ansamblul de scrieri a părintelui – unei vieți organizate, aproape bimilenare, în cursul căreia mitropoliti, episcopii, egumenii și așa de adeseori smeriții călugări ori umilii preoți de mir au dat poporului, ei singuri aproape, toată învățătura, au înzestrat neamul cu o limbă literară, cu o literatură sfântă (...), au călăuzit neamul pe drumurile pământului fără a-și desface ochii de la cer și au ridicat mai sus toate ramurile gospodăriei românești, dând istoriei noastre cărțurari, caligrafi, sculptori de lemn, argintari, oameni de stat, ostași, mucenici și sfinți”⁵.

Părintele a înțeles „îndatorirea ce se impune oricărui slujitor al altarului de a cunoaște trecutul Bisericii sale, ca, inspirându-se din faptele mari ale înaintașilor, să-și slujească, cu tot mai multă dragoste, Biserica și neamul”⁶. Scrise și transmise ca o aleasă moștenire generațiilor următoare, toate aceste fapte ce marchează istoria Bisericii Române devin, dincolo de informația pe care o transmit, repere și fundamente pentru viața duhovnicească. Părintele Profesor Mircea Păcurariu devine un martor, care ne înfățișează experiența celor din trecut, experiență adesea născută din încercări și grele vitregii, ca o mărturie care creează istoria. Dincolo de datele și întâmplările narativ-istorice, condeiul Părintelui ne lasă cunoașterea vieții neamurilor precedente, iar pentru slujitorii altarului, modul cum au slujit vrednicii slujitori de dinainte, cum și ce au gândit, cum s-a prezentat contextul lor și viețuirea lor duhovnicească și socială.

⁵ Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, ed. I, vol. I, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1908, pp. IV-V; ed. a II-a, Editura Ministerului de Culte, București, 1928, pp. 4-5 apud Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru seminariile teologice liceale*, ed. a VI-a, EIBMBOR, București, 2006, p. 13.

⁶ M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 13.

Pentru a ilustra cele remarcate, prezentăm câteva crâmpeie din „viața preoților români de altădată”, redate în manualul de istorie bisericească pentru seminariile teologice: „Preotul a fost cu totul legat de sat. În vechime, îmbrăcămintea preotului nu se deosebea de cea a sătenilor. Doar pletele și barba au făcut cunoscut pe preotul îmbrăcat în aceeași cămașă albă și cu același cojoc ca și săteanul. Mâna lui, care da binecuvântarea, a știut să mânuiască, după regiuni, barda dulgherului sau coarnele plugului, căci viața e grea, copiii sunt numeroși, gospodăria lui se cade să fie pildă în sat, iar de leafă cu gradații și adaose nu putea fi vorba. Durerea săteanului era și a preotului. Când se pustia satul, nu putea rămâne în urmă preotul; și el umplea pădurile. Când birurile apăseau satele, nu era scutit nici preotul; și el se vindea cu ocina lui, ajungând legat de brazdă, sărac lipit pământului. În bocetul sătencei la mormântul soțului sau a flăcăiandrului s-a amestecat, de atâtea ori, lacrima curată a preotului vădov cu copii de crescut sau cu flăcăi duși între patru scânduri; el nu-i cuc în sat”⁷.

Prin urmare, consider că nu greșim dacă spunem că *Istoria Bisericii*, scrisă de Părintele Mircea Păcurariu, are și o dimensiune catehetică. Relatările istorice se împletesc armonios cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Biserica Sa de pe pământul românesc. Istoria vieții atâtor ierarhi, monahi ori preoți cu viață sfântă și aleasă, asemenea exemplului vieții tuturor sfinților, se arată ca fiind una dintre modalitățile cele mai eficiente de catehizare duhovnicească.

Istoria și veșnicia. Condeii și mirida

Zămislit în neamul românesc, descendent, la rându-i, dintr-o veche familie preoțească, Părintele nu doar așterne faptele istorice pe hârtie, ci face parte din istoria neamului, pe care-l poartă în rugăciuni ca preot și liturghisitor. Părintele a știut să adune, prin condei, faptele vrednice de pomenit ale celor dinaintea noastră, iar

⁷ Nicolae M. Popescu, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, EIBMBOR, București, 1942, pp. 3-5 apud M. Păcurariu, *op. cit.*, pp. 322-323.

prin miridele de pe sfântul disc a înfățișat înaintea lui Dumnezeu năzuințele și durerile neamului.

Cunoscând, prin cercetarea numeroaselor izvoare, durerile, visele, reușitele și nereușitele neamului care a gravitat în jurul Bisericii secole de-a rândul, le-a pus, Liturghie după Liturghie, înaintea Domnului, cerându-i să reverse „bucăți” de cer și de veșnicie peste sufletul românesc. În capitoul 8 al Evangheliei după Luca este relatat episodul învierii fiicei lui Iair (Luca 51-56). O fetiță de numai 12 ani se lupta cu moartea; în cele din urmă a murit. Datorită credinței tatălui ei, Mântuitorul Iisus Hristos se apropie de copila moartă și o strigă: „Copilă, scoală-te!” (Luca 8, 54). Și duhul copilei a auzit glasul Domnului care o striga, s-a întors din cer și a intrat iarăși în trup. Între noi și părinții noștri mutați din viața aceasta este o strânsă legătură. Îngeri și oameni, vii și adormiți, păcătoși și drești, cu toții alcătuim „Trupul cel unul” al lui Iisus Hristos: Biserica.

Consider că între condeii dascălului și mirida preotului Mircea Păcurariu nu este nicio „despărțitură”, așa cum nu este despărțitură între istoria neamului românesc și istoria Bisericii Ortodoxe Române, în sensul în care satele și așezările românești au fost, cel puțin până în epoca modernă, sate bisericesti. În cuvântul introductiv la *Istoria Bisericii Românești din Transilvania*⁸, Părintele surprinde acest aspect, referindu-se la românii transilvăneni, pentru care „Biserica era singura instituție în jurul căreia gravita întreaga viață politică, socială și culturală a neamului lor”. Viața satului era generată de viața liturgică a Bisericii. Liturghia a constituit factorul de unitate al poporului român, acesta găsind mereu în Biserică mângâierea și susținerea în diferitele perioade presărate de vitregiile vremurilor.

Care sunt concluziile care decurg dintr-o analiză atentă a personalității și a operei marelui cărturar, dascăl, istoric și preot Mircea Păcurariu? Părintele rămâne, deopotrivă, un „martor” al

⁸ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, ed. a II-a, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2018, p. 11.

istoriei, care ne înfățișează, prin iscusința condeiului, valorile și experiența trecutului care au marcat Biserica neamului nostru românesc, o prezență mereu vie în conștiința celor care l-au cunoscut și l-au prețuit, precum și o bogată moștenire, care deschide perspective și orizonturi noi de cercetare pentru generațiile viitoare și pentru istoriografia românească.